

Historisk baggrundsviden til

På cykel gennem kvindehistorien

Indholdsfortegnelse

Kvinders rettigheder 1850 – 1920.	3
1. NIELSINE NIELSEN - Danmarks første kvindelige læge	5
2. SEVERINE NIELSEN - Tjenestepige, letlevende og tyv	7
3. MARIE JENSEN - Enkefrue og selvstændig erhvervsdrivende	9
4. ANE KIRSTINE RASMUSSEN (STINE) - Slagterimedarbejder, tyv og husbestyrerinde . . .	12
5. ANNA KIRSTINE JENSEN - Husmoder, kulhandler og skibsreder	15

Kvindens rettigheder 1850 – 1920

"...overalt erkjender man jo således, at Umyndige, Børn, Fruentimmer, Forbrydere ikke bør have valgret". D.G. Monrad under forhandlingerne om Danmarks Riges Grundlov 1848-49.¹

- 1857: **Ugifte** kvinder over 25 år får myndighed, arveret og ret til næringsbrev på samme vilkår som mænd (i 1931 får de ret til at beholde deres næringsbrev, hvis de gifter sig). Før 1857 blev arv fordelt mellem søskende med 2/3 til sønner ("broderparten") og 1/3 til døtre.
- 1859: Kvinder får ret til at tage lærerindeeksamen fra private seminarier og ret til at undervise piger, men ikke drenge (fra 1867 må de også undervise drenge).
- 1867: Det nyoprettede musikkonservatorium giver lige adgang for begge køn.
- 1875: Kvinder får adgang til universitetet, bortset fra det teologiske fakultet. Kvinder får adgang til sygeplejerskeuddannelse på hospitalerne. Det forventes at de forlader faget, hvis de gifter sig. I 1933 får den første sygeplejerske tilladelse til at fortsætte i jobbet efter at have giftet sig, og i 1943 får de ret til at beholde jobbet ved giftermål.
- 1880: Gifte kvinder får ret til at hæve og administrere deres egen løn.
- 1885: Nielsine Nielsen tager medicinsk embedseksamen som den første kvinde i Danmark.
- 1887: Den første kvinde tager cand.mag.-eksamen (Anna Hude).
Den første kvinde tager juridisk embedseksamen (Nanna Berg).
- 1893: Anna Hude bliver Danmarks første kvindelige dr.phil.
Sophy Christensen og Cathrine Horsbøll bliver Danmarks første, kvindelige snedkermestre.
- 1894: Kvinder får adgang til de offentlige statsseminarier.
- 1897: Agnes Nielsen og Betzy Meyer bliver Danmarks første kvindelige ingeniører.
- 1899: Marie Christensen stifter fagforeningen Københavns Tjenestepigeforening.²
- 1901: Kvinder, der arbejder i industrien, får ret til fire ugers barselsorlov med økonomisk støtte. Fagforeningen Kvindeligt Arbejderforbund stiftes.³
- 1903: Kvinder får adgang til de offentlige gymnasieskoler.
- 1904: Kvinder får adgang til det teologiske Fakultet på universitetet. Men de kan stadig ikke ordineres til præst - det sker først i 1948.

¹ <https://kvinfol.dk/dansk-ligestillingshistorie-1849-1915-en-kamp-for-medborgerskab/> - set 13. oktober 2021

² <https://www.foa.dk/forbund/om-foa/foas-historie/1890erne> Set 16. oktober 2021

³ <https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/kvindeligt-arbejderforbund-i-danmark-1901-2005/> Set 16. oktober 2021

1905: Kvinder kan blive beskikket som sagførere.

1908: Kvinder får valgret til kommuner og menighedsråd.

Enker, fraskilte og nygifte kvinder får ret til forældremyndighed over egne børn.

Før 1908 havde faderen forældremyndigheden over børn, født indenfor ægteskab.

For børn, født udenfor ægteskab, tilfaldt forældremyndigheden moderen, men voksne

kvinder uden ægtemænd (enlige, fraskilte, enker) skulle før 1908 formelt set have en

værge, dvs. en mand, der "påtog sig ansvaret" for hende overfor samfundet, ligesom gifte kvinders ægtemand i princippet "havde ansvaret".

1912: Vielsesritualet ændres, så kvinder ikke skal love mænd underdanighed i ægteskabet.

1915: Kvinder får stemmeret og valgbarhed til Rigsdagen (Folketinget).

1921: Kvinder får adgang til hele det offentlige arbejdsmarked, undtagen kirken og militæret (kvinder får adgang til at blive soldater i 1962 (militær grunduddannelse), men først i 1971 ansættes de første kvinder i Forsvaret).

Kilde, hvor intet andet er nævnt: Birgitte Possing: Argumenter imod kvinder, Strandberg Publishing 2018.

NIELSINE NIELSEN

Danmarks første kvindelige læge

1. Nielsine Nielsen (1850-1916)

Nielsine Mathilde Nielsen blev født i 1850 i Svendborg. Hun voksede op på Færgevej sammen med sin familie; To ældre søstre, sin mor og sin far.

Faren var skipper, og familien var relativt velstillet.

Huset er nu revet ned. Senere lå Navigationsskolen på denne adresse.

Nielsine var utilfreds med, at piger og kvinder ikke gik så meget i skole.

Hun skrev i sin dagbog 'Kundskab er magt'.

Nielsines søster gik den normale vej, som man forventede af unge piger dengang.

Hun blev gift og fik børn. Det ønskede Nielsine *ikke*.

Som 18 årig flyttede Nielsine til København, hvor hun uddannede sig til lærerinde.

Lærerinde var et af de eneste uddannelsesmuligheder, kvinder havde i 1860-1870'erne.

Da hun var uddannet lærer, flyttede hun tilbage til Svendborg, hvor hun arbejdede som privatlærerinde bl.a. hos familien Weber.

DRØM OM AT BLIVE LÆGE

I 1873 læste Nielsine i avisen, at i USA kunne kvinder blive læger.

Det kunne kvinder ikke i Danmark på dette tidspunkt.

I USA, Schweiz, Rusland, Frankrig og Sverige kunne kvinder også studere på universitetet.

Nielsine besluttede sig for, at hun også ville være læge og gik i gang med at undersøge, hvad der skulle til, for at hun kunne blive det.

Nielsines far var skeptisk over for hendes ambitioner, men hendes mor og søstre støttede hende.

Nielsine flyttede tilbage til København og gik i gang med at skrive en ansøgning til universitetet, om, at hun gerne ville optages på lægestudiet.

Hun fik støtte af en politiker og læge C. E. Fenger (1814-1884).

KVINDER PÅ UNIVERSITETET

I 1874 søgte Nielsine Kirke- og Undervisningsministeriet om dispensation til at tage en studenter-eksamen, så hun senere kunne studere lægevidenskab.

Universitetet endte med at sige ja, men inden de gjorde det, var der mange, der var imod det. Mange på 'Det Lægevidenskabelige Fakultet' mente bl.a., at kvinder var bedre egnede til sygepleje end lægevirksomhed, men stemte alligevel for at kvinder kunne komme på universitetet.

MODSTANDERE

Professor Mathias Saxtorph (1822-1900) væmmedes over kvinder, der skulle til at undersøge mandekroppen, når de kom til læge. Saxtorph sammenlignede kvindelige studerende med prostituerede.

Det Teologiske Fakultet⁴ fastslog, at kvindens livsopgave måtte ligge i familien som hustru og mor, men indså, at kvinder, der ikke kunne blive gift, måtte have andre muligheder f.eks. en universitetsuddannelse.

Den 25. juni 1875 udstedtes en kongelig anordning, der gav kvinder adgang til at studere ved universitetet (teologi undtaget), men ikke til dets stipendiemidler.

Men der var dog stadigvæk nogle begrænsninger for dem, f.eks. var kvinder fortsat afskåret fra at gå på Latinskolen⁵ før studierne og efter studierne var det afskåret fra at arbejde i Staten.

Dvs. kvinder måtte godt studere og få en uddannelse, men de kunne ikke få et job i Staten. Kvindelige læger måtte dog godt praktisere.

NIELSINE GÅR I GANG MED AT STUDERE

I 1874 begyndte Nielsine at læse til studentereksamen. Hun fulgte *ikke* et hold, men fik privattundervisning af en mand ved navn Ludvig Trier.

Hun blev støttet af kvindesagsforkæmperen Marie Roving, der sikrede hende økonomisk hjælp, så Nielsine kunne koncentrere sig om studierne og ikke skulle have et arbejde ved siden af.

I 1877 tog Nielsine og Marie Gleerup (1850-1914), som de første kvinder i Danmark, studenter-eksamen. Bagefter begyndte de begge at læse til læge.

I 1885 blev Nielsine færdig som læge og var nu Danmarks første, kvindelige læge. Marie Gleerup blev også læge kort tid efter.

I 1898 var der 14 kvindelige læger i Danmark⁶. De praktiserede i Københavnsområdet.

Nielsine arbejdede først på forskellige sygehuse.

I 1889 åbnede Nielsine sin egen klinik i København, hvor hun var specialist i kvindesygdomme.

Nielsine døde i 1916 i København. Hun døde af sukkersyge.

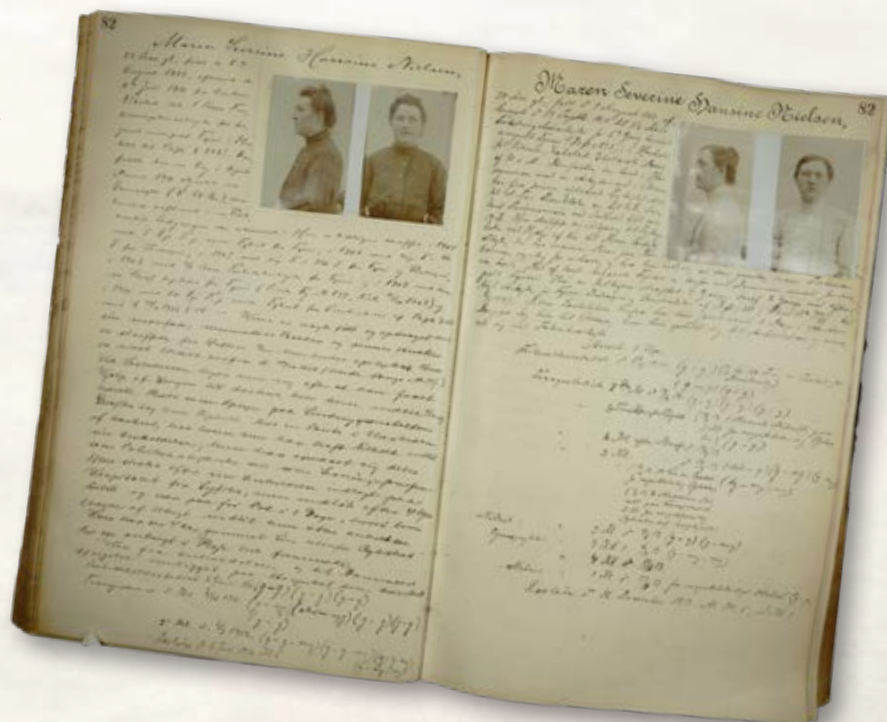
4 Det Teologiske Fakultet uddanner præster.

5 Latinskolen forberedte elever på videre studier, og undervisning i latin, græsk og religion var fremherskende. I 1903 blev Latinskolen i Danmark erstattet af en fireårig mellemskole og et treårigt gymnasium.

6 KVINFO; Køn - viden, Information, Forskning : www.kvinfo.dk/side/444/?action=4&itemid=4564

SEVERINE NIELSEN
Tjenestepige, letlevende og tyv

Severine fotograferet til
protokollen, Kvindefængslet
på Christianshavn, 1908.

2. Severine Nielsen (1888-?)

Severine blev født 8. august 1888 i Faaborg. Hendes forældre var ikke gift, så Severine var et såkaldt *uægte barn*. Hun blev døbt Maren Severine Hansine Nielsen, men blev kald Severine. Det var meningen, at forældrene skulle giftes når de fik råd, men Severines far døde inden brylluppet. Derfor voksede Severine op hos sin mormor og morfar i Faaborg. Severines morfar var sadelmagemester, men pengene var små og allerede som 10-årig fik Severine en formiddagsplads, så hun kunne bidrage økonomisk. Hun arbejdede altså om formiddagen og gik i skole om eftermiddagen.

SEVERINE STJÆLER ET PAR BARNSTØVLER

Efter konfirmationen i 1902 flyttede Severine til Svendborg, hvor hendes mor boede. Nu skulle hun arbejde og forsørge sig selv.

I 1904 var Severine ansat som tjenestepige hos en familie, der boede i Græsholmene, dvs. Svendborg Nord. Den nøjagtige adresse kendes ikke, men det har været i området Mølmarksvej/Porthusvej.

I april 1904 stjal den nu 16-årige Severine et par barnestøvler hos en skomager i Møllergade. Hun havde hørt, at hendes frue gerne ville have et par nye støvler til familiens lille søn, Hjalmar. Det var en pludselig indskydelse, der havde fået Severine til at tage støvlerne i butikken, hun havde ikke planlagt det på forhånd. Da hun havde givet støvlerne til fruen, fortalte hun, at hun havde fundet dem i Møllergade, og fruen havde ikke stillet spørgsmål.

Det var først, da manden i huset så støvlerne, at det gik op for dem, at der måske var tale om tyveri.

Støvlerne havde en værdi af 2 kr. og 75 øre.

SEVERINE DØMMES FOR TYVERI

Severine blev idømt 5 dages fængsel for tyveri.

Da Severine nu havde en dom for tyveri i sin skudsmålsbog – en slags karakterbog, alle tjenestefolk skulle have og som blev udfyldt af arbejdsgiverne – blev det svært for hende at finde arbejde. I de følgende år flyttede Severine derfor meget rundt på Fyn og havde mange, kortvarige ansættelser som tjenestepige og på fabrik.

SEVERINE ER EN DEL AF SVENDBORGS VÆRTSHUSMILJØ

I 1906 er Severine at finde i Svendborgs værtshusmiljø. I perioder kom hun på forskellige værtshuse i Svendborg, hvor hun sad og drak med søfolkene. Severine er trods sin ungdom meget usædelig og uhøvisk i sin tale.

Severine er flere gange blevet set, både om dagen og om aftenen, hvor hun er gået med gæster fra Limpotten⁷ og hen i Caroline Amalielund, hvor hun som regel kom tilbage med penge, som hun fortalte, at hun havde tjent ved samleje. Derudover gik Severine med søfolk ind på et værelse i Limpotten, formentlig også for at finde et sted at kunne være seksuelt sammen med søfolkene. Severine bliver betragtet som en prostitueret.

I 1906 fik Severine 40 dages fængsel for bedrageri.

I 1907 fik Severine en dom i Odense på 120 dages fængsel for tyveri og bedrageri.

Samme år fødte hun et barn udenfor ægteskab, barnets far var sømand. Barnet blev sat i pleje hos en familie lidt udenfor Odense, hvor Severine af og til besøgte det. Under et af disse besøg stjal Severine i marts 1908 10 kr. fra plejeforældrene og fik en dom på otte måneders forbedringshusarbejde for simpelt tyveri. Den dom afsonede hun i kvindefængslet på Christianshavn, men hun blev løsladt allerede fire måneder senere, muligvis i forbindelse med at Kongen fyldte 65 år og der blev givet en række benådninger i den anledning.

Severine havde igen en række korte ansættelser, både på landet og i København, inden hun i januar 1909 rejste hjem til bedsteforældrene i Faaborg.

Under en tur til Svendborg i marts 1909 stjal Severine et sjal på Rådhuscafeen og fik en dom på 8 måneders fængsel. Hun afsonede igen i kvindefængslet på Christianshavn.

Vi ved intet om, hvor Severine derefter opholdt sig og hvad hun foretog sig – før hun igen dukker op i Kvindefængslet på Christianshavn 8. marts 1914. Denne gang lyder dommen på to års fængsel for et tyveri, begået i Århus.

Severine blev løsladt 8. marts 1916 og hvad der derefter skete med hende, er der ingen, der ved.

⁷ Limpotten var et gæstgiveri på Nyborgvej, hvor der altid var kvindeligt selskab. Det var ofte fattige kvinder, som på den måde supplerede deres indtægt ved mandligt selskab.

MARIE JENSEN - Enkefrue og selvstændig
erhvervsdrivende

Der findes ingen fotos af Marie Jensen.
Her ses hendes mand Sophus Jensen.

3. Marie Jensen (1856 - 1925)

23. december 1894 var skonnerten "Anna Kirstine" af Svendborg, tilhørende rederiet Niels Jensen & Co., i en voldsom storm i Nordsøen. En forkert sø overskyllede dækket og rev tre af den seks mand store besætning med sig over bord. En af de druknede var skibets fører, den 40-årige Sophus Jensen.

Det lykkedes resten af mandskabet under store vanskeligheder og med hjælp fra en tysk damper at redde skonnerten i havn to dage senere.

Sophus Jensen efterlod sig kone og tre døtre hjemme i Svendborg. Hvordan gik det sådan en familie, hvis forsørger forsvandt til søs?

Det handler historien om Marie Jensen om.

HVORDAN KLARER EN SKIPPERENKE SIG I 1895?

Marie fik udbetalt den løn, Sophus havde til gode fra rederiet, som lagde 100 kr. oven i som kompensation. Og så måtte Marie ellers klare sig selv.

Marie var 36 år og den ældste datter Regine 13. Emily var 7 år og den yngste, Esther, bare 2 år. De boede til leje på 1. sal i Bagergade 19 – huset findes ikke længere.

Marie var født og opvokset på Hirsholmene, de små øer ud for Frederikshavn, og Sophus var fra Vennebjerg på Hjørring-egnen, så hun var kommet langt hjemmefra og har næppe haft familie i nærheden til at hjælpe sig, da hun pludselig stod alene med tre ukonfirmerede børn. Men Marie tog fat på at skabe et levegrundlag for sig selv og sine børn.

FRANSK VASK OG STRYGNING

Marie gik i lære i fransk vask og strygning – en af de beskæftigelser, der var mulige for enlige kvinder med børn. Det kunne nemlig foregå i hjemmet.

Fransk vask og strygning var vask og efterbehandling af det fine, hvide kravetøj, manchetter, skjortebryster, kniplinger, dame- og børnekraver m.v., der krævede særlig omhu og håndlag

for at fremstå stivet, kridhvidt og uden slidmærker og fnuller. Det kunne ikke bare proppes i gruekedlen sammen med kogevasken.

Den slags kunne læres på professionelle vaskerier eller på de fine hoteller. Hvor Marie var i lære er ukendt – måske på Wandalls Hotel i Svendborg, måske et helt andet sted.

EGEN VIRKSOMHED

Under alle omstændigheder åbnede hun fransk vaskeri i Bagergade 19 engang i 1895, og da Regine gik ud af skolen, blev hun ansat hos sin mor som stryggerske. Vaskeriet gik så godt, at der i 1901 var ansat yderligere to tjenestepiger til strygningen, mens Marie stod for den franske vask.

Marie klarede sig så godt, at hun få år senere kunne købe Bagergade 19 og blive husejer.

Regine blev gift i 1905 med Laurids, der var søn af cykelfabrikant Christian Andersen.

I 1911 havde Marie lukket sit vaskeri. De to yngste døtre var stadig ugifte, og det er sandsynligt at de nu forsørgede deres mor, for de var begge ansat på kontor.

MARIE GIFTER SIG IGEN

I 1913, efter at have været enke i næsten 20 år, giftede Marie Jensen sig igen. Hun var efterhånden blevet 57 år, Emily var blevet forlovet med en købmand fra Fredericia, og det var jo meget sandsynligt, at også Ester ville finde sig en ægtemand i løbet af nogle år.

En god ven af Marie og hendes døtre var den pensionerede lærer, Jens Andersen, der bl.a. havde været forlover ved Regines bryllup.

Jens Andersen var 66 år og havde mistet sin kone Emma to år tidligere. Måske er der blomstret en sen kærlighed op mellem Jens og Marie – måske har de bare kigget på hinanden og besluttet, at de hellere ville hjælpe hinanden på deres ældre dage, fremfor at sidde på aftægt hver for sig hos deres børn.

I hvert fald blev Marie og Jens viet 30. januar 1913.

Men nogen helt almindelig vielse var det ikke: Det foregik ikke i kirken, men i præstegården. Og i kirkebogen står, at Marie var blevet skilt ved kongelig bevilling af 12. november 1912 med ret til at gifte sig igen.

At blive skilt var ikke velset i datidens Danmark, men selvom ingen havde set noget til Sophus Jensen siden han forsvandt i Nordsøens kolde bølger 23. december 1894, kunne han i princip stadig være i live, da hans lig aldrig var blevet fundet og han aldrig var erklæret for død.

Derfor måtte Marie søge om skilsmisse, før hun kunne gifte sig med Jens.

Præsten i Vor Frue Sogn var klar over, at det var stigmatiserende at være fraskilt. I en bemærkning i kirkebogen har han skrevet om Marie:

"betegnet som fraskilt, skønt hun uden al tvivl er enke, da manden må antages at være død, druknet, for mange år siden, men intet fyldestgørende bevis haves for hans død."

Marie solgte Bagergade 19 til en af sine lejere og hun og Jens bosatte sig i det hus, Jens ejede på Lundevej 22.

I november 1913 blev den mellemste datter, Emily, gift med Jørgen Lohmann, der var købmand i Fredericia.

Den yngste datter, Ester, blev i 1915 gift med herredsfuldmægtig, cand. jur. Viggo Fleming. De bosatte sig i nabohuset til Jens og Marie, Lundevej 20 – og fik seks børn. Så der har sikkert været brug for en hjælpende hånd fra mormor af og til.

Jens Andersen døde 9. februar 1918, 72 år gammel. Marie flyttede hen til sin ældste datter, Regine, i Korsgade 11. Regines mand var begyndt at forhandle automobiler, og de havde fået to børn. Der har nok været bedre plads til Marie der end hos Ester med de seks børn. Marie døde 15. november 1925. Hun blev 70 år.

ANE KIRSTINE RASMUSSEN (STINE)
- Slagterimedarbejder, tyv og husbestyrerinde

4. Ane Kirstine Rasmussen (1866–1941)

Hun blev kaldt Stine, man var døbt Ane Kirstine Rasmussen, og hun blev født den 18. juli 1866 i Svendborg. Stine var enebarn, hendes far var husmand og arbejdsmand og familien boede i Græsholmene i det hus, der i dag ligger på adressen Porthusvej 105-107.

Som helt ung begik Stine nogle tyverier og bedragerier og fik tre fængselsstraffe. Første gang stjal og snød hun sig til noget nyt tøj: Hat, frakke, kjole og sko samt linned til at sy undertøj af. Det gav hende i 1885 en dom på 3 x 5 dages fængsel på vand og brød.⁸

Året efter fik Stine en dom for bedrageri. Ved at lyve om hvem hun var og hvor hun kom fra, havde hun skaffet sig en ny frakke, en hat og en kuffert. Det gav en dom på 4 x 5 dage på vand og brød.

I 1887 havde Stine fået plads som tjenestepige et sted på Ringkøbingegnen. Her stjal hun en pung med 17 kr. og 35 øre fra husbestyrerinden. Denne gang blev dommen hård: 8 måneder i Kvindefængslet på Christianshavn. Da hun blev løsladt, tog hun hjem til sine forældre i Svendborg.

STINES FAMILIE

I 1889 fik Stine en søn udenfor ægteskab, men drengen døde en måned efter fødslen. Året efter fik Stine igen et barn udenfor ægteskab, en lille pige, der blev døbt Hansa. Datteren havde samme far som det første barn, men forholdet holdt ikke, for i oktober 1890 giftede Stine sig med en anden: tjenestekarl Adam Vilhelm Salomonsen.

De nygifte boede hos hendes forældre, men det gik ikke så godt i familien. Stines mor var drikfældig, og en måneds tid efter Stine og Vilhelm var blevet gift, gik Stines far ud og hængte sig i et hegn i nærheden af huset.

Nu måtte Stine og Vilhelm tage sig af både Stines mor og den lille Hansa, og det blev åbenbart for meget for Vilhelm. I februar 1892 forlod han Stine og hun så ikke mere til ham. De blev først skilt godt 10 år senere.

⁸ At sidde fængslet på en kost af rugbrød og vand var så hårdt for kroppen, at man kun måtte sidde inde fem dage ad gangen. Så blev man sendt hjem et par dage for at komme sig, inden de næste fem dages afsoning.

SVENDBORG ANDELS-SVINESLAGTERI

Nu måtte Stine selv klare tingene, men heldigvis fik hun nys om, at en kone der arbejdede på det nye svineslagteri, snart skulle barsle og ikke kunne arbejde der længere. Stine søgte hendes stilling som arbejds-kone og fik den. Stine skulle skille tarme og pudse grisætær samt gøre kød klar til salg i slagteriets butik. For det arbejde fik hun 7 kr. om ugen. Hvis hun viste sig flittig og stabil, ville lønnen senere stige til 10 kr. om ugen.⁹ Arbejdstiden var fra kl. 6 morgen til kl. 18 aften med 1½ times middagspause – lang nok til at Stine kunne nå hjem og se til mor og datter midt på dagen.

Desværre viste det sig, at Stine kom til en arbejdsplads, hvor der allerede var en del dårlige vaner blandt nogle af de ansatte: De stjal kød. Noget af kødet blev tilberedt og spist på slagteriet, men det meste blev smuglet med hjem.

Da Stine havde været ansat et par måneder og hendes kolleger mente, hun var til at stole på, blev hun indviet i, hvordan hun kunne stjæle og smugle kød ud fra slagteriet: Hun skulle åbne sidesømmen i sin nederdel og sy en dyb lomme ind i sit underskørt. Så kunne hun putte kød ned i lommen på underskørtet og gå ud fra slagteriet med mørbrader, fedtflommer og småkød mellem benene, uden at det kunne ses udenpå.

Stine kunne ikke modstå fristelsen og begyndte at stjæle kød ligesom de andre.

Det gik godt et halvt års tid, så blev kødtyvebanden afsløret. Stine mente selv, at hun nok havde stjålet kød for i alt ca. 20 kr. Da det var hendes fjerde dom, blev den hård: 18 måneder i Kvindefængslet på Christianshavn.

Da Stine kom i fængsel, blev hendes lille datter Hansa sat i pleje på Sydsjælland. Mor og datter så aldrig hinanden igen.

EFTER FÆNGSELSSTRAFFEN

Da Stine blev løsladt i juli 1894, tog hun hjem til Svendborg og flyttede igen sammen med sin mor. Hvordan de klarede sig i de følgende år, vides ikke.

I juli 1900 blev Stine sigtet for prostitution, men klarede frisag.

Det gjorde hun ikke i 1903, hvor hun fik en dom på otte dages fængsel for at have drevet utugt mod betaling.

I de følgende år var Stine fast inventar i Svendborgs værtshusliv, skønt hun som dømt for prostitution slet ikke måtte ansættes på værtshusene. Men det har nok været svært for hende at finde arbejde andre steder, og hun arbejdede i køkkenet på flere gæstgiverier i de år.

Derfor optrådte hun ofte som vidne eller som sigtet i en række sager om værtshusuorden, optrækkeri og mistanke om prostitution, især på "Limpotten" på Nyborgvej og "Kronen" i Skattergade 7, men udover nogle bøder for værtshusuorden – hun kom simpelthen op at slås – gik hun fri.

STINE BLIVER HUSBESTYRERINDE

Efter 1906 bliver sporene efter Stine Bogbinders sporadiske. Det skyldes, at hun i en alder af 40 år fandt et varigt arbejde: Hun blev husbestyrerinde for en enkemand på Thurø med to sønner på hhv. 8 og 5 år.

Enkemanden hed Hans Andersen og boede på Tuborgvej 1 på Thurø. Han var skibstømrer, men arbejdede også som vognmand. Efter nogle år på Thurø fik Hans Andersen arbejde som skibstømrer i Nysted på Lolland, og omkring 1910 flyttede Hans, Stine og de to drenge fra Nysted til Faaborg.

Her arbejdede Hans Andersen som møller og skibsbygger, og Stine var stadig hans husbestyrerinde.

⁹ En arbejdsmand på slagteriet fik 14 kr. om ugen. Han blev nemlig betragtet som familieforsørger.

Det ser ud til at Stine omsider havde fundet ro i tilværelsen: I Folketællingen 1930 bor Stine og Hans Andersen i Nørregade 6 i Faaborg, senere flytter de til Klostergade. I 1930 søgte Stine aldersrente (datidens folkepension). Men da hun havde en vanærende dom – prostitutionsdommen fra 1903 – på sin straffeattest, måtte hun søge myndighederne om æresoprejsning, før hun kunne få tilkendt pension. Det fik hun: Det var jo længe siden, hun sidst havde været på gale veje. Stine døde af et hjertestop i hjemmet på Klostergade 15. februar 1941, 74 år gammel.

Svendborg Arrest i 1903, hvor Stine fik en dom for prostitution.

I to avisartikler fra 1904 omtales hun som "en af Svendborgs falmede skønheder".

ANNA KIRSTINE JENSEN

- Husmoder, kulhandler og skibsreder

Anna Kirstine med sin søn, Alfred.

5. Anna Kirstine Jensen (1841 – 1910)

Anna Kirstine blev født i Ærøskøbing 11. maj 1841. Hendes far, Niels Schytt, var glarmester, og hun havde tre brødre og en søster. Moderen døde i barselseng, da Anna Kirstine var 14 år.

17. december 1869 giftede Anna Kirstine sig i Ærøskøbing med mægler og ungkarl Niels Jensen. Niels Jensen var også fra Ærøskøbing og født i 1840. Hans far var kvaseskipper¹⁰ og familien temmelig fattig, men rig på børn: Niels havde fem brødre og tre søstre.

Efter konfirmationen kom Niels til søs og blev fuldbefaren matros. Men han og Anna Kirstine ville noget mere end det: Anna Kirstine havde en onkel, Philip Neander Schytt, i Svendborg, der havde en mæglervirksomhed og et rederi, og her kom Niels ind og lærte at arbejde som både mægler og reder.

ANNA KIRSTINE OG NIELS GIFTER SIG OG FLYTTER TIL SVENDBORG

I 1869 havde parret omsider fået råd til at gifte sig – de nærmede sig de 30 år begge to – og de flyttede ind hos den barnløse onkel Schytt på Havnepladsen i Svendborg. Niels blev kompagnon i firmaet.

Mens Niels drev forretning med onkel Schytt, blev Anna Kirstine planmæssigt gravid. Men det gik ikke så godt: 24. oktober 1870 fik hun en dødfødt dreng.

25. november 1872 fødte Anne Kirstine datteren Karen Sophie.

I 1875 kom sønnen Niels Schytt Jensen til verden. Han døde knap 1 år gammel af hjernebetændelse. Sommeren 1877 kom endnu en søn til verden. Han blev døbt Niels Juel Jensen, men fik også et kort liv: i november samme år døde han af brystbetændelse.

Februar 1879 blev datteren Marie Schytt Jensen født. Men tragedien gentog sig: lille Marie døde i oktober af krampe og brystbetændelse.

I august 1881 blev Niels og Anna Kirstines sidste barn født. Han blev døbt Alfred Jensen, og ligesom storesøsteren Karen Sophie overlevede han de første, risikable barneår.

Seks graviditeter blev altså til to overlevende børn.

¹⁰ En fiskekvasse var et fiskefartøj indrettet med en "dam", så man kunne transportere levende fisk.

FODEN UNDER EGET BORD

I 1873 besluttede Niels Jensen og onkel Schytt at splitte firmaet op: Schytt beholdt skibsrederiet, mens Niels og Anna Kirstine flyttede op i Brogade nr. 13 og åbnede mæglervirksomhed og kulhandel under navnet Niels Jensen & Co. Firmaet havde kulplads på havnen i det område, hvor havnepakhuset (det stribede pakhus) ligger i dag.

Som noget af det første gik Niels Jensen over på Ring-Andersens Skibsværft og bestilte bygning af en tomastet skonnert, for han ville også være skibsreder.

På et eller andet tidspunkt blev rammerne i Brogade 13 for små, for i 1890 var hele familien med tjenestefolk m.v. flyttet til Frederiksgade 11. I de mellemliggende år havde Niels Jensen arbejdet sit firma op til Svendborgs 6. største rederi, og – ud over sine seks egne skibe – var han korresponderende reder for en lang række partsrederier.

Niels Jensen sad i byrådet for Højre fra 1885-1890 og havde været medlem af ligningskommissionen.

Så døde Niels Jensen pludselig af en blodprop d. 27. februar 1891, 51 år gammel.

Anna Kirstine Jensen var 50 år gammel, enke og mor til 17-årige Karen Sophie og 9-årige Alfred. Hun greb roret i rederiet og fortsatte, hvor Niels slap, og holdt de seks skibe i søen.

Ikke nok med det: I de følgende år udviklede hun rederiet og købte og solgte skibe.

I 1901 var Anna Kirstine Jensen Svendborgs 4. største skibsreder med syv egne skibe og var desuden korresponderende reder for en lang række partsrederier. Hun var også en af byens største skatteydere.

EN KVINDELIG SKIBSREDERS UDFORDRINGER I 1891

Da Anna Kirstine Jensen dagen efter sin mands begravelse annoncerede i Svendborg Avis, at hun videreførte firmaet uforandret, var det ikke helt sandt. For som kvindelig virksomhedsejer var hun begrænset i forhold til en mandlig virksomhedsejer.

Det havde været umuligt for hende selv at oparbejde en virksomhed som den mæglerforretning, skibsrederi og kulhandel m.v., som Niels efterlod hende. Gifte kvinder kunne ikke drive virksomhed. Men enker kunne. Hvis hun valgte at gifte sig igen, ville ejerskabet til virksomheden automatisk gå over til hendes ægtemand nr. 2.

Anna Kirstine giftede sig IKKE igen.

Anna Kirstine havde ikke stemmeret. Hun kunne ikke påvirke udviklingen i byen gennem et sæde i byrådet, selvom hun betalte en af de højeste skatter i byen. Hun kunne heller ikke blive medlem af en af byens foreninger for virksomhedsejere. Og det var uhørt, at hun selv ledede generalforsamlingerne i alle de partsrederier, hun reelt var korresponderende reder for.

Anna Kirstine måtte skaffe sig en mandig frontfigur til at tegne virksomheden udadtil.

Den første blev hendes svoger, Niels' bror Martin Jensen, der havde været skibsfører på flere af deres skibe, men som nu gik i land og blev fuldmægtig i Niels Jensen & Co.

Da datteren Karen Sophie i 1894 giftede sig med den købmandsudlærte Carl Kauffmann, overtog han jobbet som fuldmægtig og prokurist.

Men Carl Kauffmann var også kun en overgangsfigur, for der er ingen tvivl om, at Anna Kirstine Jensen udviklede virksomheden med henblik på at sønnen Alfred med tiden skulle overtage Niels Jensen & Co.

HUSMODER MED KULFORRETNING OG SKIBSREDERI

I 1901 boede Anna Kirstine alene i Frederiksgade 11 sammen med to tjenestepiger. Anna, der førte pennen på folketællingsskemaet, beskrev sig som "husmoder med kulforretning og skibsrederi".

Sønnen Alfred var i København for at studere. I 1906 var han tilbage i Svendborg, og nu var han prokurist i Niels Jensen & Co.

Samme år stod firmaets nye domicil, Frederiksgade 1, færdigt. Planen var, at Niels Jensen & Co. skulle have kontorer i stueetagen, mens Sydfyenske Dampskibsselskab, som Niels Jensen & Co. også var involveret i, lejede 1. sal.

Sådan kom det også til at gå – men det blev ikke med Alfred Jensen for bordenden.

I 1906 meddelte han nemlig sin mor, at han overhovedet ikke var interesseret i at blive skibsreder i Svendborg, men hellere ville prøve lykken i Amerika.

Det må have været lidt af et chok for Anna Kirstine. Men hun handlede resolut: I Rudkøbing fandt hun en far og søn, K. U. Harder og H. G. Harder, der havde forstand på økonomi og drift af et rederi og kulhandel. De blev ansat som hhv. direktør og fuldmægtig i firmaet, hvorefter Anna Kirstine pakkede sine møbler og sit sølvtøj og flyttede til København.

Her tilbragte hun sine sidste år i en lejlighed på Østerbro. Hun var stadig ejer af Niels Jensen & Co., men skar frem til 1909 gradvist ned i flåden. Skonnerten Slesvig solgtes som den sidste.

Anna Kirstine Jensen døde 5. marts 1910 i København og blev begravet på Svendborg Assistens Kirkegård ved siden af Niels. De to Harder drev selskabet videre i nogle år, men det ser ud til at være lukket omkring 1916, sandsynligvis fordi det nu udelukkende beskæftigede sig med kulhandel og tilførslerne af kul, koks og cinders var temmelig usikre under 1. Verdenskrig.

Alfred Jensen slog sig ned i Pennsylvania, giftede sig med en dansk kvinde og fik en datter.

Han ernærede sig selv og familien som bogholder i en offentlig forsyningsvirksomhed.